

14. Els autors d'aquell article inspeccionen les carasses del bar L'Arc de Girona.

EL «FORAT DE LA PENTECOSTA» A SANT JOAN DE PERPINYÀ

Com a conseqüència d'unes llargues obres de rehabilitació a la Catedral de Sant Joan de Perpinyà, s'ha pogut recuperar al presbiteri, l'anomenat «forat de la Pentecosta», amagat en una clau de volta, que tenia un paper important en la celebració d'una cerimònia litúrgica medieval. Aquest forat romania cobert per un escut circular sobreposat, de grans dimensions, que ara ha estat col·locat com a decoració en una de les parets laterals de la capella del Santíssim Sagrament del mateix temple. La fotografia que reproduïm mostra clarament la bellesa de la clau restaurada.

Durant la diada del diumenge de Pentecosta, a la missa i després de l'epístola, amb la promesa de Crist que enviaria l'Esperit Sant, la tercera persona de la Trinitat divina, present al naixement de l'Església, a molts temples

Clau de volta de la catedral de Sant Joan de Perpinyà, que fa com una corona, anomenada popularment «forat de la Pentecosta». Als vèrtexs de la corona encara es conserva una bona representació de caps o màscares de persones, amb restes de policromia, notem que en manquen. Són atributs de caire profà. ¿Representaven la memòria personificada de les dotze llengües de foc d'estopa, eren els rostres figurats dels 12 apòstols que intervenien en aquella representació? ¿També hi ha encara col·locades i visibles dues cadenes de ferro que potser servien per a fer davallar des del cimbori (el Paradís) algun objecte fins a mitja nau, al costat de l'altar major? *Fotografia de Pierre Parcé. Catedral de Perpinyà.*

i catedrals del nostre àmbit lingüístic, en el moment que s'entonava l'himne *Veni, Sancte Spiritus*, uns quants escolans i obrers del temple llançaven des de llocs elevats (finestres, sostres, etc.), neules, estopes ardents, fulles vegetals i una pluja de pètals de roses vermelles sobre els fidels. Simbolitzaven els dons de l'Esperit Sant, atorgats als apòstols perquè, inspirats, prediquessin en les diverses llengües del món i estenguessin amb una urgència missionera universal els fonaments de la fe cristiana: «els aparegueren unes llengües com de foc, que es destriaren i es posaren sobre cada un d'ells. Tots foren aleshores omplerts de l'Esperit Sant» (Act. 2,3). La consuetud de la Sant Joan de Perpinyà (ss. XIV-XV), explica clarament l'activitat parateatral que hi havia per la festa de Pentecosta. Sabem que es representava un misteri, ben segur en un sentit dramàtic, dels apòstols “en lo jorn de Pentecosta”:

“Entre les obligacions del domer havia d'emprar dotze preveres perquè fessin la representació dels apòstols, i els havia de donar els dotze ròtols

Catedral de Sant Joan de Perpinyà. Detall del Retaule de la Mangrana (1500), col·locat a la capella del Santíssim Sagrament. *Fotografia de Michel Jauze. Catedral de Perpinyà.* Pel forat del cimbori del temple davallava sobre aquesta Mare de Déu de la Mangrana, acompanyada dels apòstols congregats al cenacle, entre raigs de llum, un colom blanc, símbol de l'Esperit Sant, descrit en el baptisme de Jesús i en la festa de la Pentecosta. A la catedral de Lleida (l'anomenat «misteri de la Colometa», dit també «de la mangrana», perquè en un moment determinat se'n feia esclatar una i els grans queien sobre els assistents).

on hi havia escrit i notat el *Credo in Deum*; i també havia de procurar-se un infant per ser «vestit, ligat e parat» com una donzella, amb corona al cap, en representació de la Verge Maria. Així mateix, havia de rebre de l'obrer tretze ciris per servei del ministeri, per a la Maria i els apòstols...”¹

Per a la missa major de Cinquagesma, el bisbe havia de pagar dotze tórtoraes o coloms, a més quatre-centes neules perquè fossin llençades a l'interior de l'església mentre es deia el *Veni, Sancte Spiritus*. El manament s'estenia també durant la celebració de vespres, encara que aquí les obligacions pecuniàries del bisbe eren menors. A la de València, a Cervera, a Sant Joan de Perpinyà, etc., hi ha constància d'aquesta festivitat popular, acompanyada de jocs parateatral, espurnes de pirotècnia, música, aparells mecànics, lectures de textos poètics, etc. Encara a inicis del segle xx, a Perpinyà, en aquesta diada es llençaven brins secs de ginesta encesos, que cremaven ràpidament i feien poca cendra. Simbolitzaven la baixada de l'Esperit Sant. Precedint la vinguda del Paraclèt, l'organista de la catedral de Perpinyà interpretava uns acords que suggerien la remor feta per un vent potent que n'anunciava la vinguda. L'Esperit en aquest cas era assimilat al vent (Act. 2,2; Jo. 3,8).

[Recepció de l'article: 26-2-2013]

[Acceptació de l'article:14-3-2013]

¹ Jaume de Puig, Ramon Miró i Pep Vila, *La consuetud de Sant Joan de Perpinyà (ss. XIV-XV)*, "Arxiu de Textos Catalans Antics", vol. 27, Barcelona, 2008, pàg. 166.

